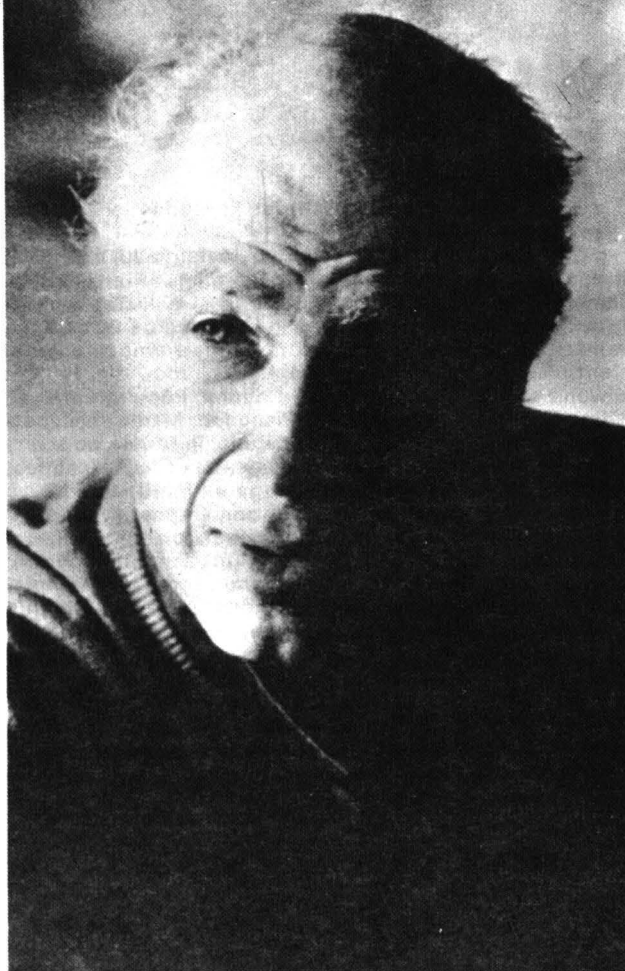

IMPRESII DESPRE PELLÉAS

lată-ne astăzi la Bouffes du Nord, teatrul lui Peter Brook, la aproape zece ani distanță după **Carmen**, din nou în fața unei versiuni în format redus a unei opere celebre. De data aceasta Peter Brook și vechiul său complice, compozitorul Marius Constant, s-au oprit asupra unui titlu fundamental al repertoriului liric modern, reducând la maximum mijloacele de expresie. În mod normal, de exemplu, pentru a reprezenta **Carmen**, de Bizet, orice teatru de operă are nevoie de o orchestră de 80 de persoane și de un ansamblu de 40 de coriști. La Bouffes du Nord, **Carmen**, sau **Tragedia lui Carmen**, titlul adaptării lui Marius Constant, a fost jucată cu o orchestră de 14 instrumentiști și bineînțeles fără cor. Opera lui Bizet a devenit astfel o ceremonie sumbră, dar plină de contraste, mustind de sevă și clocotind de viață, servită de o echipă exemplară de tineri cântăreți, antrenați după metodele de joc și de creație ale "cercului" lui Brook. Adaptând astăzi **Pelléas et Mélisande** de Claude Debussy, Brook și Marius Constant au mers mai departe, în dorința lor de "purificare" a genului, a expresiei artistice. Sîntem în fața unei versiuni pentru două pian, un spectacol de o oră și jumătate, ceea ce reprezintă o concentrare maximă a celor 5 acte ale partiturii originale. Bineînțeles, Brook invocă un antecedent istoric: Debussy însuși a prezentat ani de zile în saloane și în cercurile de prieteni și de cunosători, o versiune pentru pian. Marius Constant a realizat deci, plecînd de la această partitură inițială, o versiune pentru două pian, lucrînd în același timp asupra textului piesei, redusă la un scenariu aproape cinematografic. Libretul lui Debussy avea la bază piesa lui Maurice Maeterlinck, maestrul teatrului simbolist. Ceea ce l-a atras pe Debussy în textul poetului belgian a fost tocmai stilul său eliptic, aluziv, întretăiat de tăceri și de gânduri spuse pe jumătate. Textul și muzica se atrag aici, se completează, se întrepătrund.

Pelléas și Mélisande devine astfel **Impresii despre Pelléas**, titlu ce sugerează noțiunea de incomplet, ca niște idei aruncate pe o pagină, note de lectură grăbite, sau cîteva impresii fugitive, schimbătoare, ca reflexele unui apus de soare pe suprafața unui lac. Dar gestul de a căuta simburile, centrul luminos al unei drame, ca o traversare rapidă de sensuri - corespunde perfect stilului de teatru practicat de Brook de ani de zile, și mai ales explică perfect stadiul la care a ajuns el astăzi, după acumulări dar și după renunțări succesive.

Brook are darul de a merge la esență, de a găsi - cum am mai spus - simburile, nucleul de lumină al unui text, clipa de adevăr. Mulți regizori de teatru se apropie astăzi de operă - dar cei mai mulți vin pentru a regăsi aici fastul, desfășurarea strălucitoare de mijloace, consolidarea sentimentului lor de putere, contestat pe ici pe colo, în teatrul tinerilor creatori de astăzi. Dimpotrivă, Brook montează operă pentru că vrea să se concentreze asupra unui univers redus - grație puterii de abstracție a muzicii - la dimensiunile sale esențiale. Povestea iubirii imposibile dintre Pelléas și Mélisanda, soția prințului Golaud, într-o lume de legendă, de păduri și de ape misterioase, devine la Bouffes du Nord un nou episod dintr-o carte de basme orientale. Cadrul magic al teatrului Bouffes du Nord e alcătuit dintr-o scenă în ruină, savant întreținută, cu pereții scoroșiți, de un roșu ca de sînge închegat, al cărei sol este acoperit de somptuoase covoare orientale. Covorul, reziduu din experiențele orientale ale lui Brook, revine mai în toate spectacolele sale; la fel ca paravanele, sau ca și apa și pămîntul - elemente naturale, înscrise în teatralitatea construită a locului. Mai sînt apoi cîteva repere - elemente de decor - pentru a schița un salon de la sfîrșitul secolului, de o grație proustiană; cîteva fotolii,

două paravane aurite în fundal, cîteva flori artificiale subliniază eleganța locului. Decorul ne situează deci undeva între Debussy, și lumea mitică a personajelor sale. Dar regii și prinții de legendă poartă frac și bătrîna regină o rochie sumbră, de guvernantă obosită. Mélisanda, și este un șoc față de tradițiile rolului, a devenit însă un personaj exotic, o prințesă de poveste orientală, îmbrăcată ca o gheishă japoneză, cu plete de un negru strălucitor căzîndu-i pe chimonoul de mătase roșie sau de un alb sidefiu. Mélisanda, sau mai bine zis cele trei interprete ale Mélisandei - toate rolurile au mai mulți interpreți, fiindcă un cântăreț de operă nu poate cînta seară de seară un rol, fără să riște să-și piardă vocea - așadar toate cele trei interprete ale Mélisandei vin din extremul orient: o japoneză, o chinezoaică și o coreeană. Interpretele aduc astfel o notă de mister, de parfum exotic, rūpînd într-un fel monotona imagine a Mélisandei, fecioara germanică, blondă și despletită. Vocile sună limpede, textul se aude cu o mare claritate, linia melodică învîluie ca un mînunchi de raze de lumiră sumbra poveste a celor doi îndrăgostiți. Bineînțeles opera este un gen pretențios, ea are un public și apărători înverșunați - și mulți "puriști" pot refuza acest spectacol, reducere ireverențioasă a operei maestrului. Dar eu nu sînt cronicar muzical, și scopul meu nu este de a păzi integritatea clasicilor cu orice preț. Chiar dacă aceste **Impresii despre Pelléas**, nu au forța de șoc a primelor formule ce au impus teatrul lui Brook, regăsim aici intacte constantele și leit-motivele universului lui Brook. Ceea ce pentru amatorul de teatru, de la **Timon din Atena**, de la **Conferința păsărilor** sau de la **Tragedia lui Carmen**, rămîne o plăcere plină de culoare și de lumină.

O ultimă precizare: am descoperit, ca o altă surpriză plăcută, în program, numele unui tînăr regizor român, stagiar pentru regia acestui spectacol: Felix Alexa Visarion. M-am lăsat fără voia mea prinsă de firul amintirilor: acum aproape 20 de ani, un alt tînăr regizor român lucra ca asistent pe lîngă Brook pentru primele sale spectacole pariziene, printre care **Orghast**, creat apoi în Persia. Numele său e Andrei Șerban. Urmarea o cunoașteți. ■